

• *До нашите читатели* •
• *Editorial* •

МЕТОД НА ПРОЕКТИТЕ В ОБРАЗОВАНИЕТО

Б.В. ТОШЕВ

Софийски университет "Св. Климент Охридски"

Резюме. Методът на проектите в образованието получава особено широко приложение в Америка веднага след Първата световна война. Статията предлага преглед на публикуваната в този период литература. Подчертана е ролята на Dewey и Kilpatrick за утвърждаването на този подход в учебната практика. Разгледани са основните книги по въпроса. Коментирани е симпозиумът за опасностите и трудностите при прилагането на метода на проектите, проведен през 1921 г. в Teachers College.

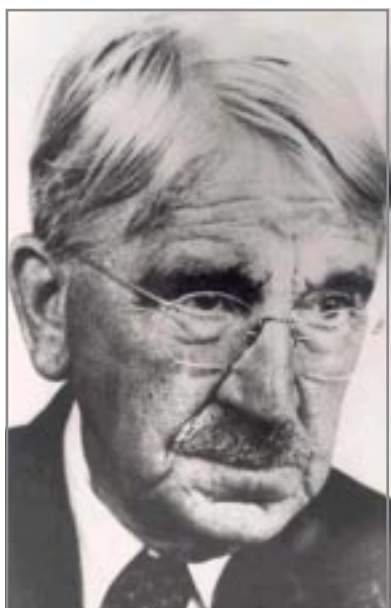
Keywords: project method, applications, Kilpatrick, Branom, religious education, project method symposium in 1921

От 9 до 11 октомври т.г. в гр. Ловеч ще се проведе 43-та Национална конференция на учителите по химия в България. Темата на тази конференция, определена на 42-та Национална конференция на учителите по химия в България¹⁾, проведена на 25 - 27 октомври 2007 г. в гр. Пловдив, е "Европейски измерения на българското химическо образование". Методът на проектите в обучението по химия традиционно се представя силно на нашите учителски конференции. Сигурно така ще бъде и на предстоящата конференция в Ловеч.

Настоящата книжка на "Химия" съдържа две статии върху метода на проектите. Първата (А. Генджова) предлага подробен обзор на историческото развитие на този метод не само в Америка, но и в други страни, и анализира откликът на тази образователна практика в България в един дъ-

лът период от време. Втората статия (А. Генджова и Б. Йорданова) е "изследване на отделен случай" (case study) — в нея се коментира съвременното прилагане на метода на проектите в учебната практика на Американския колеж в София.

Приложението на метода на проектите в образователната практика има своята кулминация в Америка веднага след Първата световна война. Липсата на достатъчно учители, особено в селските райони, събирането на няколко класа в общи паралелки, нуждата от практически знания, които да могат веднага да се прилагат в занаятите, търговията, земеделието и индустрията, американската предприемчивост и практическа насоченост на съзнанието, култивирана още в детската възраст — този непълен списък от причини поставя на изпитание традиционните методи на преподаване в училище. Несъмнено водещите педагози в утвърждаването и развитието на метода на проектите в САЩ са John Dewey и W.H. Kilpatrick, и двамата професори по образование в Teachers College, Columbia University.

John Dewey
(1859 — 1952)

William Heard Kilpatrick
(1871 — 1965)

Децата са активни по своята природа особено в социален план. Традиционните практики в училище, често основани върху насилието над личността, водят да безцелно шляене на учениците в училищната среда и постепенното им превръщане в себични индивидуалисти. Това ще бъде избегнато, ако тяхната активност и естествена любознателност се насочи към самостоятелно и целенасочено придобиване на желан опит под ръководството и подкрепата на учителя [1]. Тези идеи очевидно са в тясна връзка с модерния конструктивизъм [2], върху който и днес се гради учебната практика в западните демокрации, въпреки че и сега конструктивизмът там има своите критици [3], но не в посоката на пълното му отричане, проявяващо се у нас [4], което, навярно, има своите дълбоки основания [5,6].

Какво е е проект? Проектът е целенасочен житейски опит [*a project is a unit of purposeful experience*], защото "(1) a project is experience; (2) the experience has a purpose; (3) the experience is a unit with respect to its purpose" [7]. Това са критериите за неговата идентификация. Има [7], обаче, и критерии за интереса (какъв житейски опит преследва проектът), критерии за майсторство (какво е нивото на компетентност при разработването на проекта), критерии за оценка дали проектът има или няма стойност (преценка на съдържанието и резултатите с оглед на тяхната полезност и преценка на икономичността на проекта, т.е. дали проектът съдържа онова, което е от особена важност за избраната тема или включва допълнителни или несъществени факти и коментари). По-дългото означение за проект е широко популярното *learning by doing* [*учене чрез правене*].

Съществува голямо разнообразие на книги²⁾, посветени на метода на проектите в образованието, всички издадени в Америка непосредствено след Първата световна война. Някои книги се занимават с обосноваването на метода от гледна точка на философията на образованието и предлагат проекции например към педагогическите идеи на Песталоци (вж. [8]). Има книги, които дават описание на метода на проектите в неговата пълнота, изяснявайки природата на метода, психологичните му основи от гледна точка на обучаваните, социалните му основи от гледна точка на ползите за обществото, ролята на мотивацията при разработването на качествени проекти. Такава например е книгата на М.Е. Branom [9], в която също подробно е разгледано преподаването чрез проекти, обучението чрез проекти и подготовката на учители, които с успех биха ръководили такива дейности (в приложение е дадено факсимиле на съдържанието на тази книга, което само по себе си е достатъчно красноречиво относно значението на този учебен метод). Подобни достоинства имат и книгите на С.А. McMurry [10] и J.A. Stevenson [11]. Конструирането на учебен план за

преподаване и обучение по метода на проектите също е обект на внимание [12]. Методът на проектите в образованието може да се прилага във всички образователни степени — от най-ранното обучение в детските градини до гимназиите и учителските колежи [13,14]. Цитираните току що книги съдържат и конкретни рецептури за разработване на различни проекти, но са издадени и специални ръководства с планове на примерни проекти, като предложените теми са осигурени и с подходяща препоръчителна литература [15,16]. Методът на проектите е приложим към всички учебни дисциплини. Особено интересни са проектите в земеделското образование и в обучението на учениците от селските райони, където особена роля имат и т.нар. "домашни проекти" [17]. Много интересен е примерът за използването на метода на проектите в религиозното възпитание [18]. Както е известно, в българските условия въвеждането на учебен предмет "религия" в светското училище се затлачи от безплодни спорове, а по-общите проблеми на нравственото възпитание (moral education) изобщо не са обект на обществена дискусия. Горната книга, изглежда, очертава общоприемлив и за нашето общество и занимателен и увличащ и за нашите ученици начин за обучение по религиозната тематика. Този аспект на проблема, обаче, досега никога не е бил поставян и обсъждан, както сред специалистите, така и сред широката публика.

На 18 и 19 март 1921 г. в Teachers College под ръководството на W.H. Kilpatrick е проведен симпозиум на тема "Dangers and Difficulties of the Project Method and How to Overcome Them" [Опасности и трудности на метода на проектите и как те могат да бъдат преодоляни]. Публикуваните в *Teachers College Record* доклади [19-24] на този симпозиум са ценен литературен източник за всеки съвременен изследовател по проблематиката на проектите в образованието. Конференцията очевидно е рекапитулация на постигнатите резултати в теорията и учебната практика по метода на проектите в американското училище към това време. За съвременния изследовател от особено значение са анализите в статиите на F.G. Bonser [21] и R.W. Hatch [23] относно трудностите в метода на проектите, неговите грешни интерпретации, отношението на обучаваните към такава учебна практика, заедно с рецепти за избягване на опасностите и преодоляване на затрудненията. Тези теми, обаче, надхвърлят границите на настоящия уводен (и кратък) литературен обзор и затова ще бъдат разглеждани в следваща статия.

CONTENTS

CHAPTER	PAGE
PREFACE	3
I. THE NATURE OF THE PROJECT METHOD	11
II. THE EVOLUTION OF THE PROJECT AS AN EDUCATIONAL CONCEPT	29
III. THE RELATION OF THE PROJECT METHOD TO INSTINCTS	50
IV. THE SOCIAL BASIS FOR THE PROJECT METHOD	63
V. THE SIGNIFICANCE OF MOTIVATION	79
VI. TEACHING BY PROJECTS	106
VII. LEARNING BY PROJECTS	123
VIII. THE PROJECT-QUESTION	133
IX. THE PROJECT-EXERCISE	141
X. THE PROJECT-PROBLEM	145
XI. MANUAL OR PHYSICAL PROJECTS	171
XII. MENTAL PROJECTS NOT INVOLVING MANUAL ACTIVITY	192
XIII. THE PROJECT METHOD IN HISTORY	200
XIV. THE PROJECT METHOD IN GEOGRAPHY	220
XV. THE REORGANIZATION OF THE COURSE OF STUDY	240
XVI. THE PREPARATION OF THE TEACHER	255
REFERENCES	267
INDEX	279

БЕЛЕЖКИ

1. 42-ра Национална конференция на учителите по химия, Пловдив, 25 - 27 октомври 2007. Резюме, доклади и научни съобщения, София, 2007 (вж. напр. материалите на С. Ангелова (Хасково), с. 61, с. 65, Т. Василев (Ботевград), с. 77, Д. Ненков (Варна), с. 108, З. Петрова (с. Съдиево), с. 115, С. Попова (Благоевград), с. 124).

2. Всички цитирани по-долу книги са достъпни за ползване в New Education Library (NEL) на Учебно-научната лаборатория по химическо образование и история и философия на химията към Катедрата по физикохимия на Софийския университет "Св. Климент Охридски".

ЛИТЕРАТУРА

1. **Kilpatrick, W.H.** The Project Method. *Teachers College Record* **19**, 319-335 (1918).
2. **Brooks, J.C., M.G. Brooks.** *In Search of Understanding: The Case of Constructivist Classrooms.* Association for Supervision and Curriculum Development, Alexandria, 1993.
3. **Meyer, D.L.** The Poverty of Constructivism. *Educational Philosophy & Theory* **41**, 332-341 (2009).
4. **Радев, П.** Взаимните отношения между общата училищна дидактика и методиките на обучение (предметните училищни дидактики). *Педагогика* **19**(3-4), 16-25 (2009).
5. **Toshev, B.V.** The Successful Teacher: Historical Review with Some Practical Recommendations. *Chemistry* **16**, 473-483 (2007) [In Bulgarian].
6. **Kousathana, M.** Restructurings in Greek Educational System and Influence in Chemical Education. *Bulg. J. Science & Education Policy* **1**, 135-147 (2007).
7. **Herring, J.P.** Criteria of the Project. *Teachers College Record* **22**, 329-333 (1921).
8. **Stockton, J.L.** *Project Work in Education.* Houghton Mifflin Co, Boston, 1920.
9. **Branom, M.E.** *The Project Method of Education.* Gorham Press, Boston, 1919.
10. **McMurry, C.A.** *Teaching by Projects: A Basis for Purposeful Study.* Macmillan, New York, 1920.
11. **Stevenson, J.A.** *The Project Method of Teaching.* Macmillan, New York, 1922.
12. **Wells, M.E.** *A Project Curriculum Dealing with the Project as a Means of Organizing the Curriculum of the Elementary School.* J.B. Lippincott, Philadelphia, 1921.
13. **Krackowizer, A.M.** *Projects in the Primary Grades: A Plan of Work for the Primary Grades and Kindergarten.* J.B. Lippincott, Philadelphia, 1919.
14. **Hahn, H.H.** *Projects in Observation and Practice Teaching: For High Schools, Normal Schools and Teachers' Colleges.* University Publishing Co, Lincoln, 1926.
15. **Fox, F.C.** *Major Projects in Elementary Schools.* Government Printing Office, Washington, 1922.
16. **Bedford, E.A.** *General Science: A Book of Projects.* Allyn & Bacon, Boston, 1921.
17. **Stimson, R.W.** *Vocational Agricultural Education by Home Projects.* Macmillan, New York, 1919.
18. **Hartley, G.** *The Use of Projects in Religious Education.* Jodson Press, Philadelphia, 1921.
19. **Kilpatrick, W.H.** Dangers and Difficulties of the Project Method and How to Overcome Them. I. Introductory Statement: Definitions of Terms. *Teachers College Record* **22**, 283-287 (1921).
20. **Bagley, W.C.** Dangers and Difficulties of the Project Method and How to Overcome Them. II. Projects and Purposes in Teaching and Learning. *Teachers College Record* **22**, 288-296 (1921).

21. Bonser, F.G. Dangers and Difficulties of the Project Method and How to Overcome Them. III. Dangers and Difficulties of the Project Method. *Teachers College Record* **22**, 297-305 (1921).

22. Hosic, J.F. Dangers and Difficulties of the Project Method and How to Overcome Them. IV. The Project Method. *Teachers College Record* **22**, 305-306 (1921).

23. Hatch, R.W. Dangers and Difficulties of the Project Method and How to Overcome Them. V. Student Reactions to the Project Method. *Teachers College Record* **22**, 306-310 (1921).

24. Kilpatrick, W.H. Dangers and Difficulties of the Project Method and How to Overcome Them. V. A Review and Summary. *Teachers College Record* **22**, 310-321 (1921).

THE PROJECT METHOD IN THE EDUCATION

Abstract. A survey of the basic literature on the project method in education is presented. This method was widely used in America just after the WWI. The role of Kilpatrick and his colleagues from the Teachers College, Columbia University, for the development and dissemination of the method throughout the American schools is emphasized. The symposium on the dangers and difficulties of the project method, held at the Teachers College in 1921, is commented in brief.

✉ **Professor B.V. Toshev,**
Research Laboratory on Chemistry Education and History
and Philosophy of Education,
Department of Physical Chemistry,
University of Sofia,
1 James Bourchier Blvd., 1164 Sofia, BULGARIA
E-Mail: toshev@chem.uni-sofia.bg